

Meer vergroening moet, kan, werkt en is rechtvaardig

*Willem Drees seminar "Vergroening van het belastingstelsel:
noodzaak of juist niet?"*

Herman Vollebergh (Tilburg University en PBL)

1 Meer vergroening moet: enkele observaties

FOKKE & SUKKE
ZIJN WOEDEND DAT ZE BELASTING MOETEN GAAN BETALEN

WAT MAG JE EIGENLIJK NOG WĒL

ILLEGAAL DOEN IN DIT LAND?

1 Meer vergroening moet: enkele observaties

- Begrip van achterliggende systeeminteractie essentieel
 - Fysieke interactie tussen productie- en consumptiesysteem enerzijds en milieusysteem anderzijds
- Wat zijn 'externaliteiten' eigenlijk?
 - Wanneer deze fysieke interactie schadelijk oftewel vervuilend is
- Vervuiling komt vooral van de productie en niet de consumptie
 - Consumenten hebben vaak geen idee van specifieke vervuilende kenmerken (denk bijvoorbeeld aan PFAS)

**Overheidsinterventies:
Eigendomsrechten**

Productie en Consumptie Systeem

Keuzes (Hoeveelheden en Prijzen):
Input = Wat gebruiken en hoeveel?
Output = Wat en hoeveel produceren
of consumeren?

**Milieu
Systeem**

Inputs:
- arbeid
- kapitaal

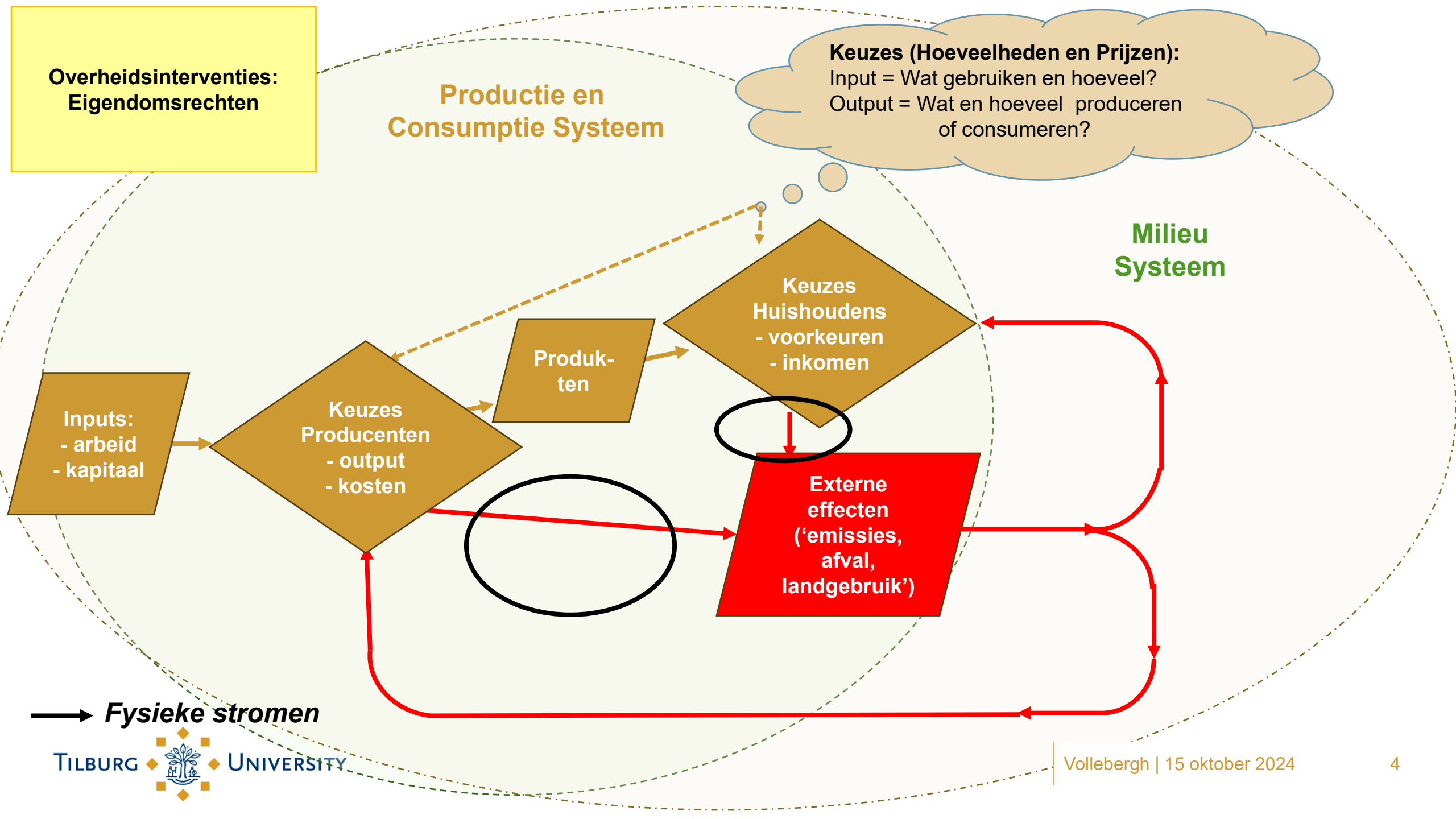
**Keuzes
Producenten**
- output
- kosten

**Produk-
ten**

**Keuzes
Huishoudens**
- voorkeuren
- inkomen

**Externe
effecten**
(‘emissies,
afval,
landgebruik’)

→ **Fysieke stromen**

**Overheidsinterventies:
Eigendomsrechten**

**Productie en
Consumptie Systeem**

Ke
Inp
Ou

Tabel A.1 Stoffen met een emissie naar lucht

		Emissie (in kg)		Emissie (in kg)		
Klimaat (broeikasgassen)				Chloorfluorkoolstoffen		
Koolstofdioxide	CO ₂	171.911.955.454		Chloorfluorkoolstoffen	CFK's	75.200
Methaan	CH ₄	737.412.849		Hydrochloorfluorkoolstoffen	HCFK's	697.000
Distikstofoxide	N ₂ O	28.513.73		Overige milieuschadelijke stoffen		
Fluorkoolwaterstoffen	HFK's	2.311.311.065		1,1,1-Trichloorethaan		103.200
Perfluorkoolwaterstoffen	PFK's	161.892.740		Acrylonitril		4.270
Zwavelhexafluoride	SF ₆	6.089		Benzeen		2.319.000
Luchtverontreiniging NEC-stoffen				Captan		26.330
Zwaveloxiden	SO _x	43.490.000		Dioxinen	PCDD/F	0,0219
Stikstofoxiden	NO _x	355.166.000		Epoxiconazool		1.974
Ammoniak	NH ₃	127.900.000		Esfenvaleraat		337
NMVOS	NMVO	144.168.000		Ethyleenoxide		17.750
Grovere fijnstof	PM2,5-10	13.880.000		Fenpropimorf		8.447
Fijnere fijnstof	PM2,5	16.530.000		Fluazifop-p-butyl		134
Zware metalen				Fluoriden anorganisch	HF	460.300
Antimoonverbindingen	Sb	6.610		Formaldehyde	CH ₂ O	1.200.000
Arsenverbindingen	As	92,8		Glufosinaat-ammonium		1.016
Cadmiumverbindingen	Cd	568		Glyfosaat		29.370
Chroomverbindingen	Cr	3.614		Hexachloorbenzeen	HCB	3,31
Koperverbindingen	Cu	40.364		Isoproturon		340
Kwikverbindingen	Hg	711		Koolstofmonoxide	CO	614.080.000
Loodverbindingen	Pb	8.767		Linuron		3.792
Nikkelverbindingen	Ni	38.224		Metazachloor		6.002
Seleenverbindingen	Se	1.003		Methiocarb		82,5
Zinkverbindingen	Zn	101.913		Pentachloorfenol		14.950
Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen				Tetrachlooretheen	1.661	493.862
Benzo(a)Pyrveen				Tetrachloormethaan		1.507
Benzo(b)Fluorantheen		1.528		Thiabendazool		64,5
Benzo(k)Fluorantheen		818		Tolueen		4.016.031
Indeno (1,2,3-c,d)Pyrveen		806		Trichlooretheen		13.362
Fluorantheen		24.819		Vinylchloride		24.590
Anthraceen		6.027		Waterstofcyanide		4.918
Naftaleen		203.550				

**Inputs:
- arbeid
- kapitaal**

**Keuzes
Producenten
- output
- kosten**

**Produk-
ten**

**Keuzes
Huishoude-
- voorkeur
- inkome**

**Exte
effec
(‘emis
afva
landgek**

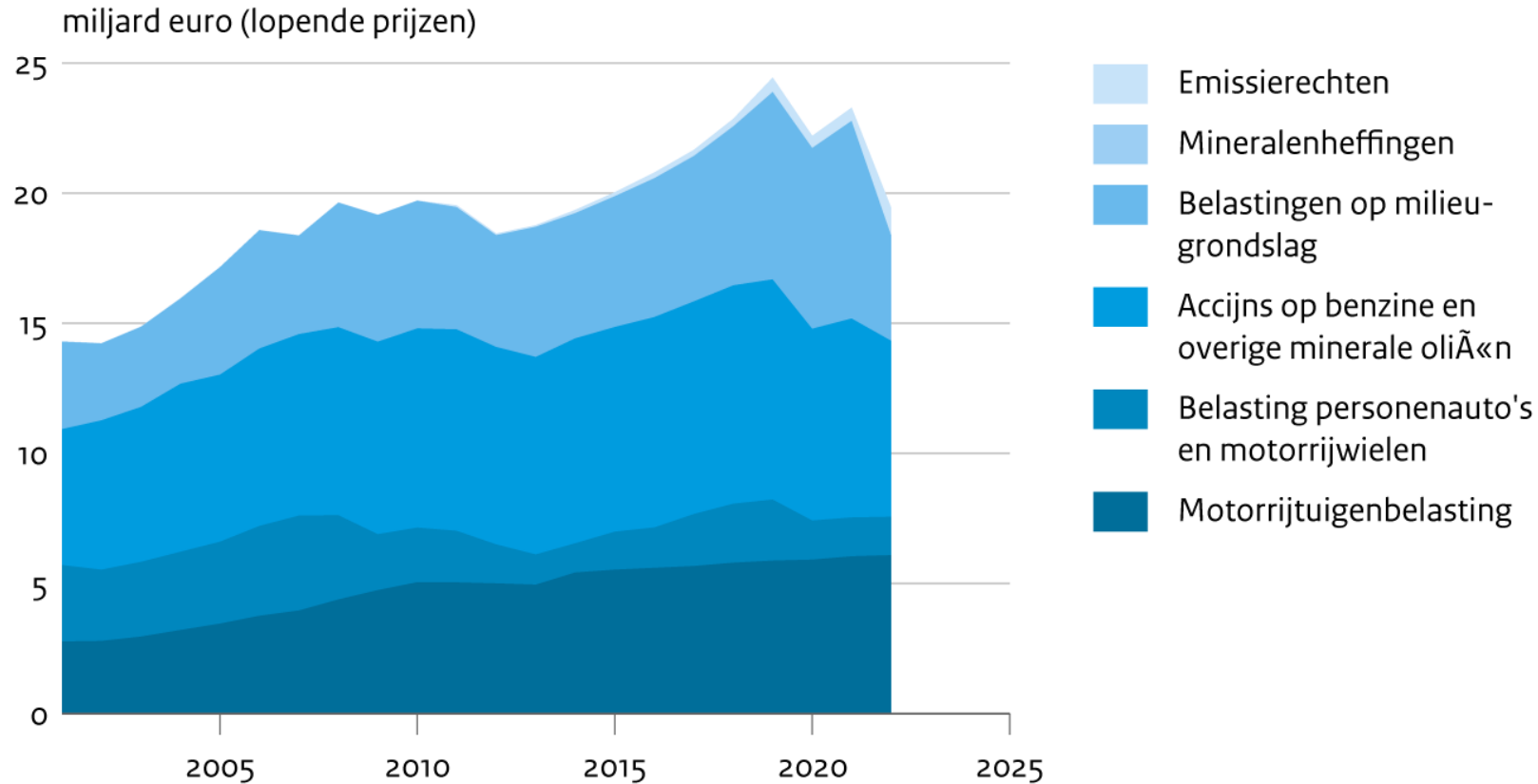
**31 miljard
totale
monetaire
schade in
2015**

Fysieke stromen

1 Meer vergroening moet: enkele observaties

Opbrengst milieubelastingen

2 Meer vergroening kan

- Terugloop van groene opbrengsten geen goed teken
 - Groene belastingerosie niet per se een probleem
 - milieudoelen leidend en niet opbrengsten
 - als het milieuvraagstuk verdwijnt, verdwijnt ook opbrengst
 - Maar ... opbrengst weegt niet op tegen milieuschade en transitie verre van afgerond
- Op veel terreinen kunnen groene belastingen nog een (groot) verschil maken
 - Landbouw: klimaat, stikstof, en ja, water
 - Waterkwaliteit en kwantiteit: chemische stoffen, medicijnresten, etc
 - Energie: zie debat fossiele energiesubsidie
 - Afval: statiegeld, primair grondstofgebruik,

2 Meer vergroening kan maar wel gericht graag!

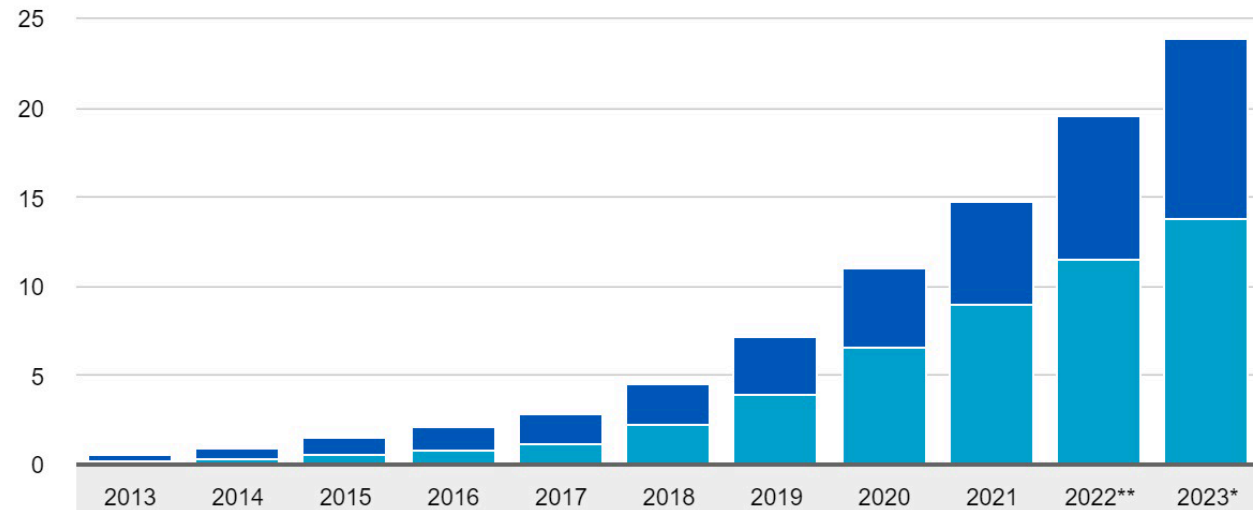
- Groene belastingen zijn accijnzen oftewel *selectieve* belastingen:
 - Grondslag is fysiek: ton kolen, m³ aardgas, kg CO₂-emissie, type auto, etc
 - Prikkel vooral gericht op het verminderen van dat volume
 - En ook ruimte om belastingplichtigen al of niet in de grondslag te betrekken
- Daarom is een nuttige rol weggelegd voor groene belastingen in transities:
 - Gerichte inzet om deze vervuilende productieprocessen en producten duurder te maken
 - Fossiele brandstof gedreven producten bijvoorbeeld (auto's, cv ketels op olie of gas), maar ook staal- of plastic fabricage (op kolen of olie)
 - En ruimte bieden voor positieve prikkels voor schonere alternatieven
 - Verlaagde of 0-tarieven schone aandrijving (EVs, warmtepomp of elektrisch of H₂ staal)

3 Meer vergroening werkt

- Bedrijven of huishoudens zijn gevoelig voor de prijs, zeker als het om groene belastingen of heffingen gaat vanwege die selectiviteit ('substitutie')
- Voorbeelden genoeg:
 - salderingsregeling

Totaal opgesteld vermogen zonnepanelen

gigawatt

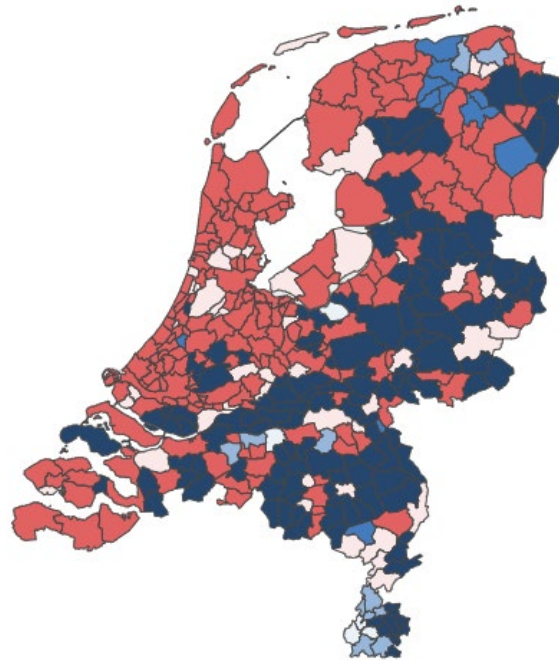
Bedrijven Woningen

*voorlopig cijfer

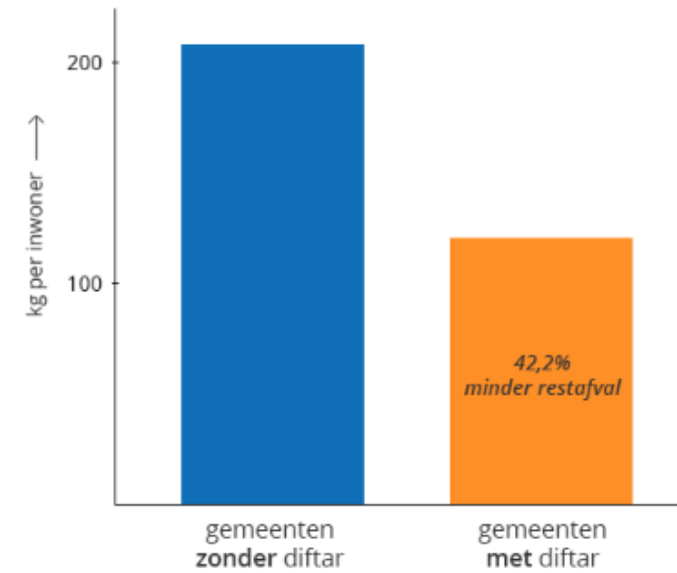
**nader voorlopig cijfer

3 Meer vergroening werkt

- Voorbeelden genoeg:
 - Diftar in afvalstoffenheffing

Restafval

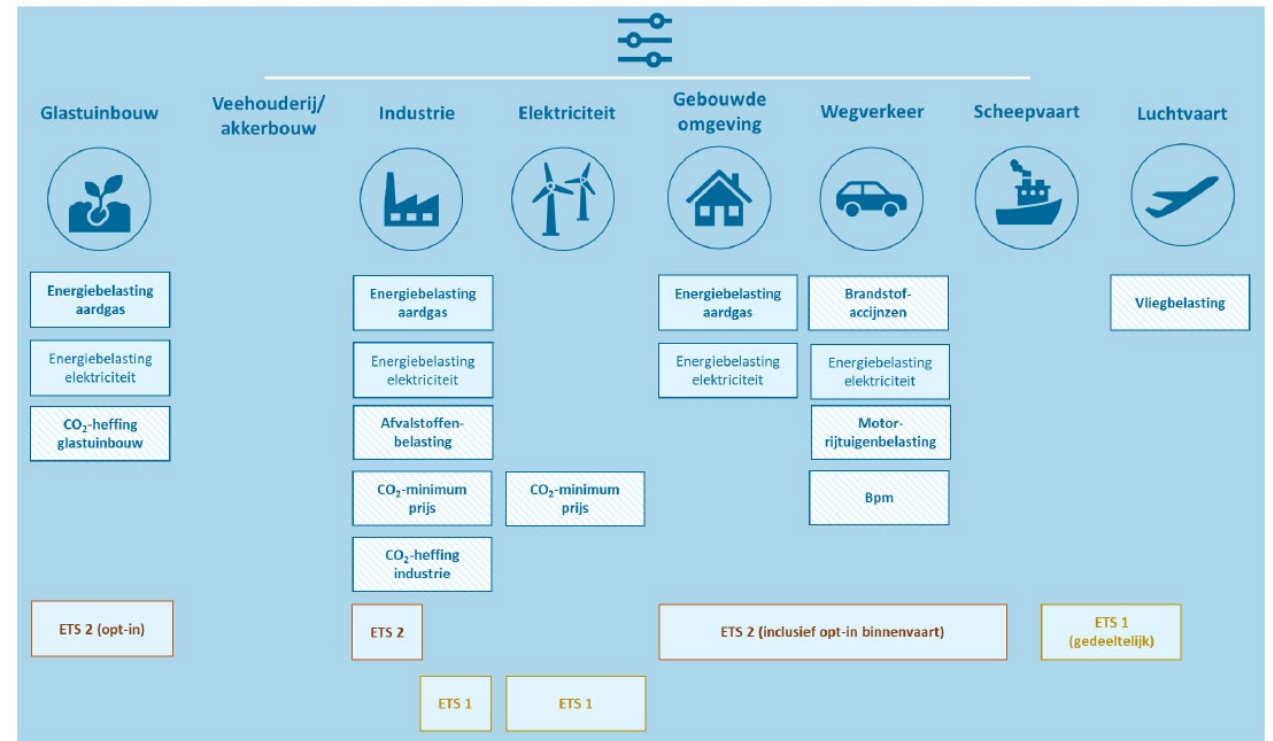
10,6% minder totaal huishoudelijk afval

3 Meer vergroening werkt vooral als het coherent gaat

- Maar beïnvloeding gaat niet vanzelf in lijn met gestelde (vergroenings)doelen
 - Voorbeeld: klimaatbeprijzing waaronder belastingen op energie

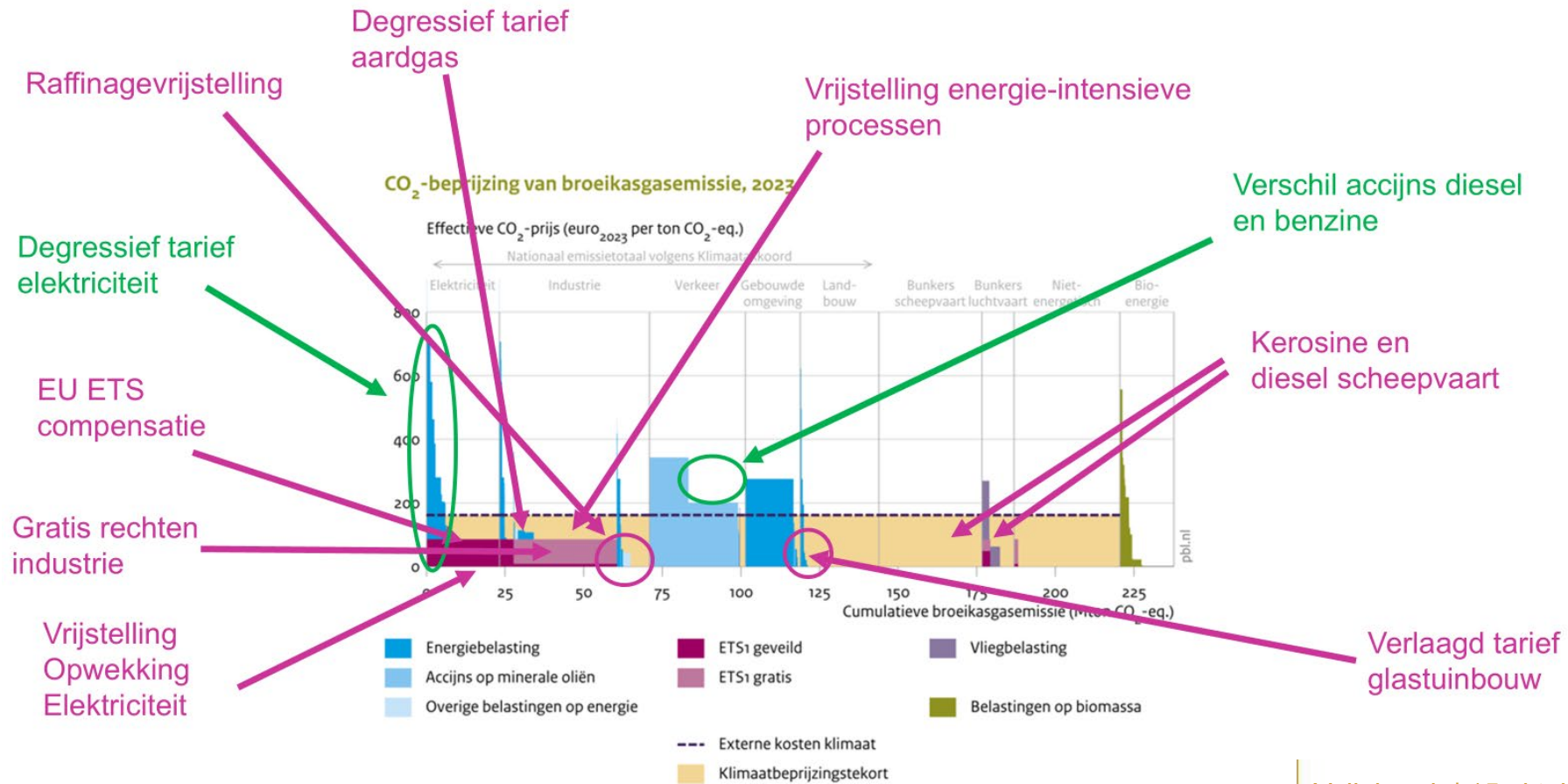
Figuur 39 Overzicht beprijzingsinstrumenten (deels) gericht op broeikasgasemissies

Bron: Belastingen in maatschappelijk perspectief - Bouwstenen voor een beter en eenvoudiger Belastingstelsel (2024)

3 Meer vergroening werkt vooral als het coherent gaat

- Voorbeeld: klimaatbeprijzing en fossiele energiesubsidie discussie

In dit overzicht is geen rekening gehouden met het plafond energietarieven kleinverbruikers dat in 2023 gold.

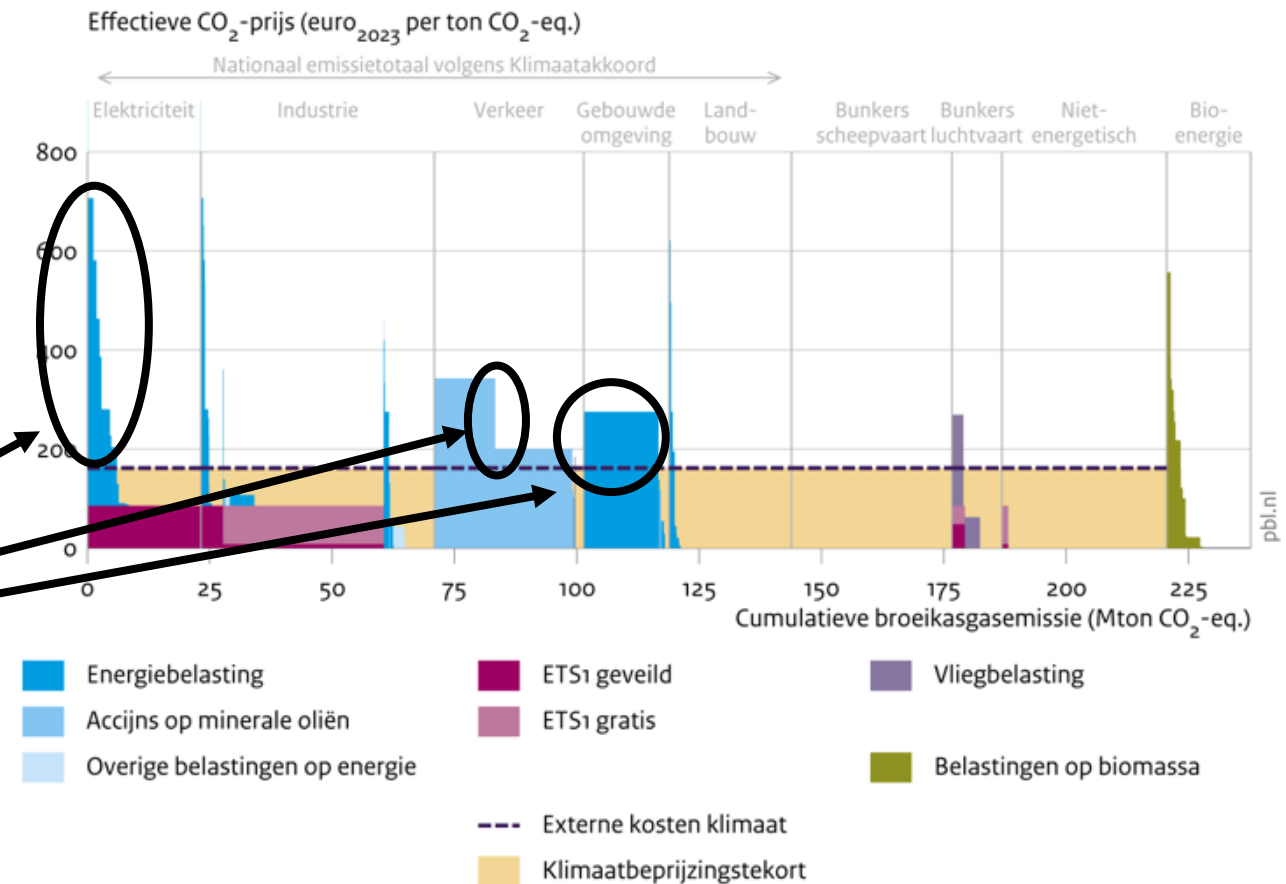
4 Meer vergroening is ook rechtvaardig....

- Eigendomsrecht in status quo ligt meestal bij de (grote) vervuilers (vaak ook eerder in de tijd)
 - Denk aan fossiele industrie, landbouw, etc
- ‘Vervuiler betaalt’ is algemeen aanvaard principe vanwege de ongelijke macht van vervuiler en vervuilde (‘slachtoffers’)
- Bovendien zijn de slachtoffers vaak huishoudens, met name de armste
 - Denk aan binnensteden (maar soms ook vlak bij de industrie zelf)
- Grootste baten van vergroening – dat wil zeggen *de reductie van vervuiling* - liggen daarom vaak bij de armste slachtoffers

4 Meer vergroening is ook rechtvaardig.... mits de vervuiler echt betaalt

- Huidige groene belastingdruk is nu lang niet altijd in overeenstemming met de 'vervuiler betaalt'
- Voorbeeld:
 - Belastingen op fossiele energie: Betaald door huishoudens
- Geldt ook voor water, afval, etc

CO₂-beprijzing van broeikasgasemissie, 2023

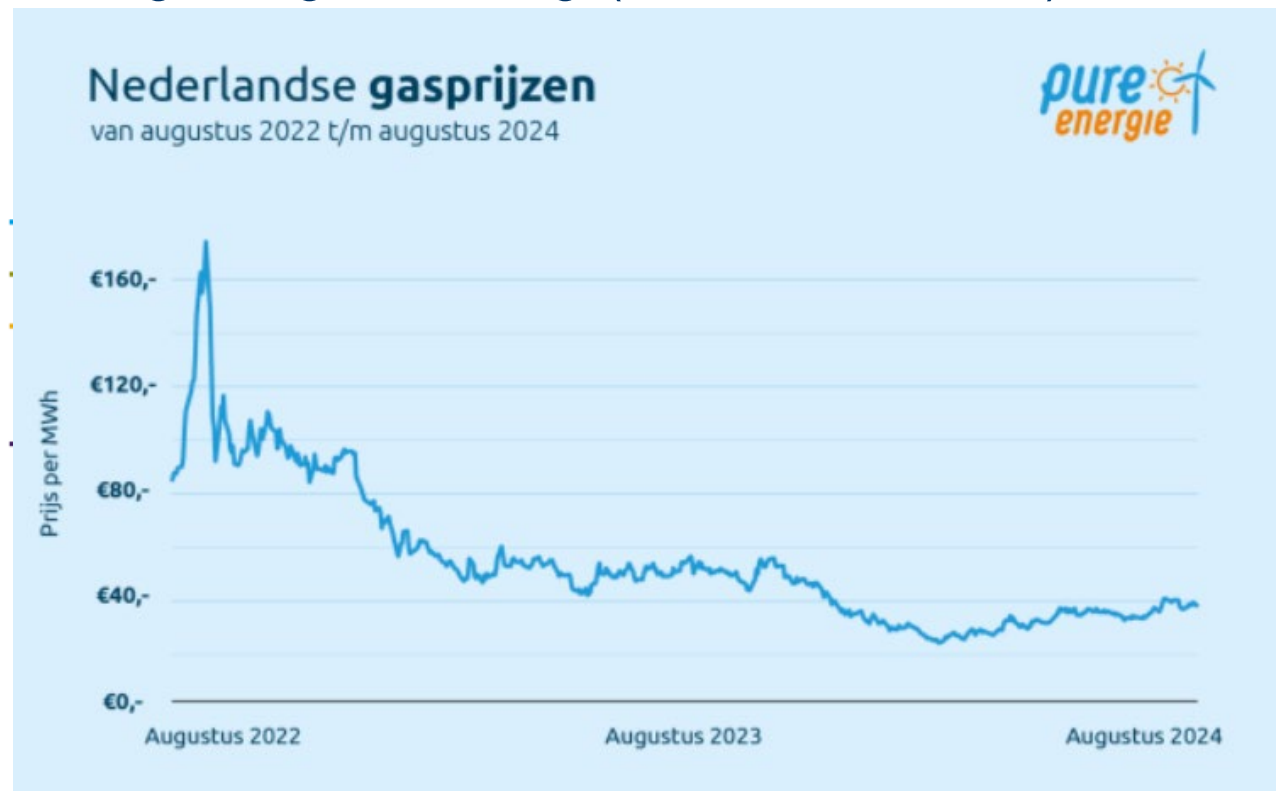
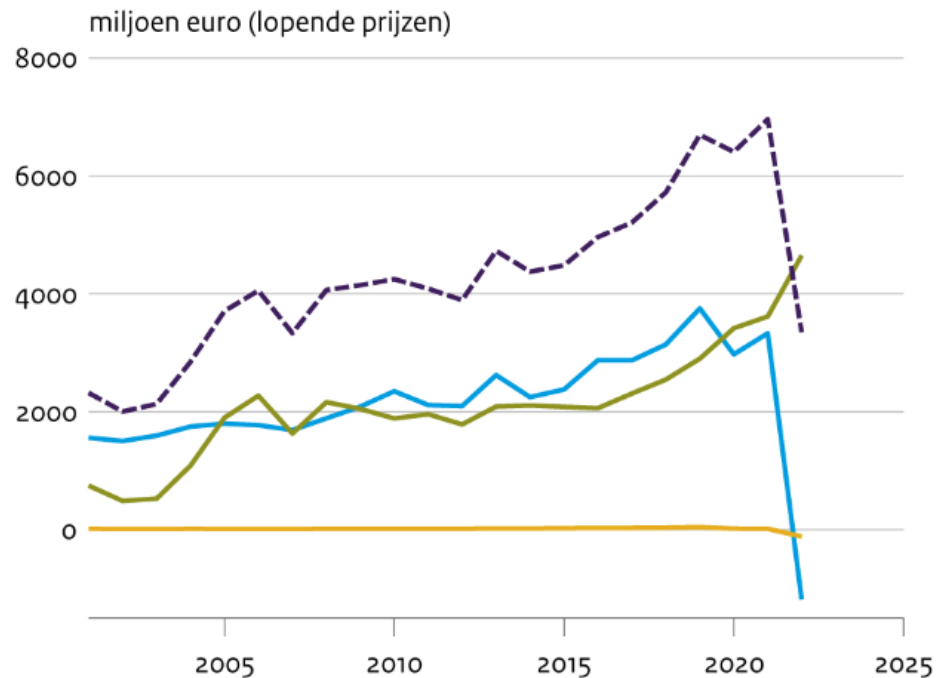

In dit overzicht is geen rekening gehouden met het plafond energietarieven kleinverbruikers dat in 2023 gold.

4 Meer vergroening is rechtvaardig.... mits de vervuiler echt betaalt

- Soms aanvullend beleid nodig, maar dan wel graag gericht
 - Voorbeeld teruggaveregeling ‘vermindering energiebelasting’ (Euro 682 in 2022!)

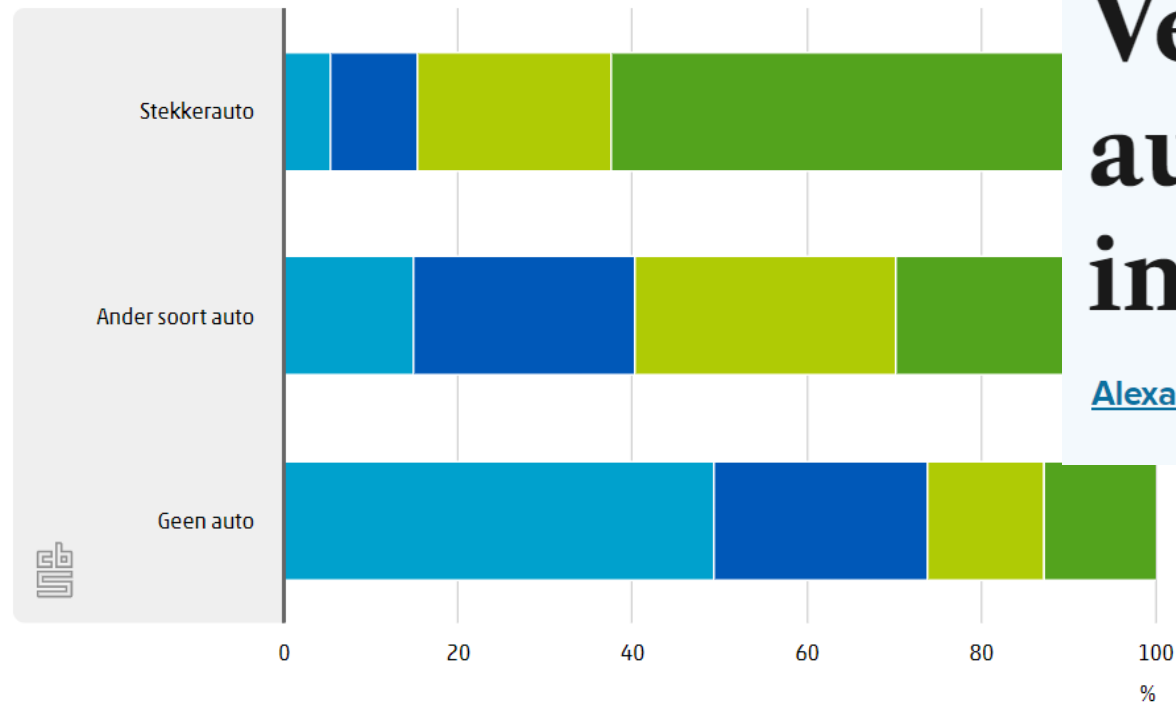
Opbrengst van energiebelasting

4 Meer vergroening is rechtvaardig.... mits de vervuiler echt betaalt

- Soms aanvullend beleid nodig, maar dan wel graag gericht
 - Voorbeeld verlaging benzine- en dieselaccijnzen

3.3.3 Autobezit huishouden naar gestandaardiseerd huishoudinkomen, 1 januari 2021

Vervangingssubsidie voor auto's draagt bij aan inclusieve energietransitie

Alexandros Dimitropoulos, Hendrik Vrijburg 7 mei 2024

<https://esb.nu/vervangingsubsidie-voor-autos-draagt-bij-aan-inclusieve-energietransitie/>

1e 25%-groep (laagste) 2e 25%-groep 3e 25%-groep 4e 25%-groep (hoogste)

5 Conclusies

- Meer vergroening moet
- Meer vergroening kan maar wel gericht graag
- Meer vergroening werkt vooral als het coherent gaat
- Meer vergroening is rechtvaardig ... mits de vervuiler betaalt
- Maar....

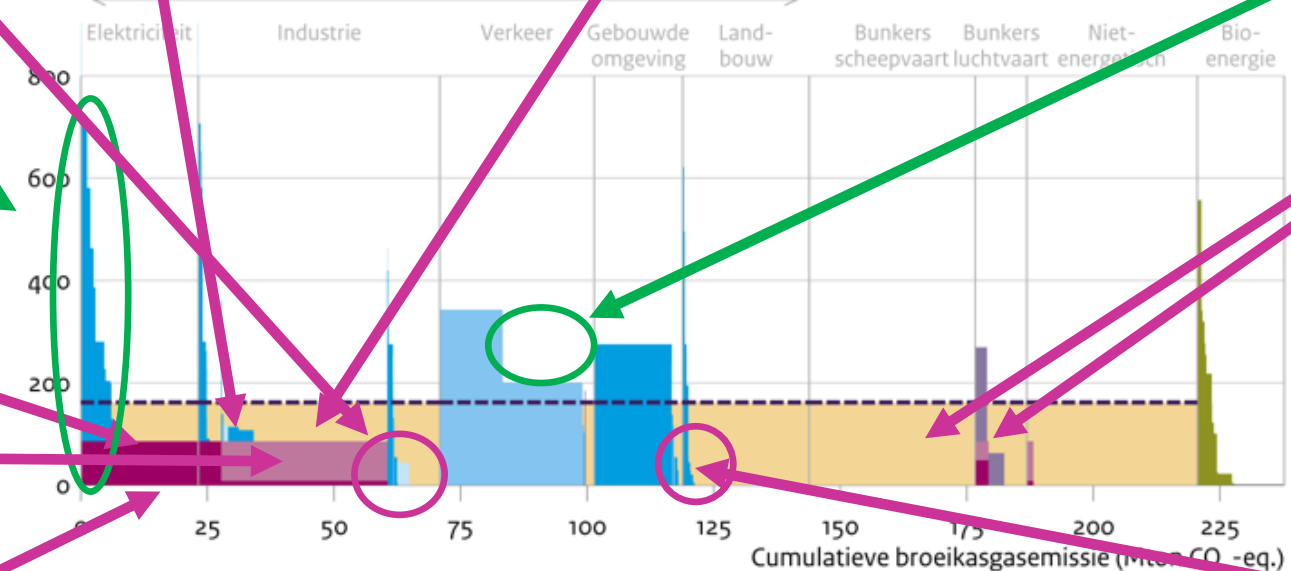

<https://research.tilburguniversity.edu/en/persons/herman-vollebergh>

CO₂-beprijzing van broeikasgasemissie, 2023

Effectieve CO₂-prijs (euro₂₀₂₃ per ton CO₂-eq.)

Nationaal emissietotaal volgens Klimaatverdrag

- Energiebelasting
- ETS1 geveild
- Vliegbelasting
- Accijns op minerale oliën
- ETS1 gratis
- Belastingen op biomassa
- Overige belastingen op energie
- Externe kosten klimaat
- Klimaatbeprijzingstekort

Raffinagevrijstelling

Degressief tarief aardgas

Vrijstelling energie-intensieve processen

Verschil accijns diesel en benzine

Degressief tarief elektriciteit

EU ETS compensatie

Kerosine en diesel scheepvaart

Gratis rechten industrie

Verlaagd tarief glastuinbouw

Vrijstelling Opwekking Elektriciteit

In dit overzicht is geen rekening gehouden met het plafond energietarieven kleinverbruikers dat in 2023 gold.